

Қой мен ешкілердің ауруларының алдын алу және жою Нұсқаулықтарын бекіту туралы

Күшін жойған

Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы Министрлігінің 2003 жылғы 14 мамырдағы N 263 бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2003 жылғы 6 маусымда тіркелді. Тіркеу N 2352. Күші жойылды - Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрінің 2012 жылғы 17 қаңтардағы № 10-1/18 бұйрығымен

Ескерту. Бұйрықтың күші жойылды - ҚР Ауыл шаруашылығы министрінің 2012.01.17 № 10-1/18 (қол қойылған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

Қазақстан Республикасының 2002 жылғы 10 шілдедегі "Ветеринария туралы" Заңының 8 бабына және 26 бабының 1 тармағының 1), 2)-тармақшаларына с ә й к е с ,

Б Ұ Й Ы Р А М Ы Н :

1. Қосымшада беріліп отырған нұсқаулықтарды бекітуге:

1) қойдың хламидиоздық іш тастауы ауруының алдын алу және жою ережесін ;

2) қой мен ешкінің жұқпалы агалактия ауруының алдын алу және жою шараларын ;

3) қой мен ешкілердің скрепи ауруының алдын алу және жою туралы н ұ с қ а у л ы қ т ы ;

4) қой мен ешкілердің висна-маеди ауруының алдын алуына және жоюына арналған н ұ с қ а у л ы қ т ы ;

5) қой мен ешкілердің аденоматоз ауруының алдын алу және жою н ұ с қ а у л ы ғ ы н ;

6) қой мен ешкілердің инфекциялы катаральды қызба (көк тіл), блютанг ауруының алдын алуына және жоюына арналған нұсқаулықты.

2. Қазақстан Республикасының Ауыл шаруашылығы министрлігінің облыстық Астана және Алматы қалалары аумақтық басқармалары ветеринария Департаментімен бірге (Мыңжанов М.) заңнамада белгіленген тәртіпте осы бұйрықтан туындайтын қажетті шараларды қабылдауға.

3. Осы бұйрықтың орындалуын бақылау ветеринария Департаментінің директоры (М.Т. Мыңжановқа) жүктелсін.

4. Осы бұйрық Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінен мемлекеттік тіркеуден өткен күнінен бастап күшіне енеді.

Қазақстан Республикасының
Премьер-Министрінің

орынбасары-Министр

Ауыл шаруашылығы Министрлігінің
2003 жылғы 14 мамырдағы N 263
бұйрығымен бекітілген

**Қой мен ешкінің хламидиоздық іш тастауы ауруының
алдын алу және жою ережелері**

1. Жалпы ережелер

1. Қойдың хламидиоздық іш тастауы - қағанақ қабықтарының қабынуы, іш тастау, төлдің шала жансар тууы арқылы ерекшеленетін жұқпалы ауру. Қоздырғышы хламидиялар тобына жататын микроб. Ауру қоздырғышының көзі - ауру қойлар мен хламидия алып жүретін малдар. Хламидиялар сүтпен, несеппен, нәжіспен, іш тастаған соң шаранамен және қынаптан аққан сорамен бөлінеді. Аурудың жаппай жұғуы малдарды ұстау, қоректендіру күту технологиясының бұзылуы болып саналады.

2. Балау үшін індеттанулық деректерді, клиникалық белгілерін, патологиялық-анатомиялық өзгерістерді ескере отырып, бактериологиялық және серологиялық зерттеулер жүргізеді.

2. Дауалау шаралары

3. Қазақстан Республикасының Ветеринария туралы заңының 25 бабының 1), 2), 3) тармақшаларына сәйкес ауыл округтерінің басшылары және ветеринария саласының мамандары ауру шығып таралмайтын іс-шараларды жүзеге асыруға тиісті.

4. Қойларды жеке-жеке секцияларға бөлінген қораларда қозылатқан жөн. Босаған секцияларды 2%-тік Na OH-пен, 2% формальдегидпен, тұнықталған 3% активті хлоры бар хлорлы әкпен залалсыздандырады. Мөлшері - 1 шаршы метрге 0,5 литрден 3 сағат уақытқа дейін ұстау керек. Үш сағаттан кейін секциялар жуылады, кептіріледі сонан кейін ғана басқа қозылайтын қойлар енгізіледі. Қой қозылаған кезде аптасына 1 рет қолданылатын құралдарды залалсыздандырады жоғарыда көрсетілген дәрілермен. Тастанды төлді, малдың шуын, шала жансар туған қозыларды жояды.

5. Ауру шығатын күдік туса сау қой ешкілерді иммундейді формалинделген вакцинамен. Сонымен қатар өлтірілген эмульсин вакцина қолданылады. Югославияда тірі аттенуацияланған жақсы нәтиже беретін вакцина шығарылды.

6. Қойлар мен ешкілерді серологияға тексермейді, тек ауруды анықтау үшін ғана тексереді.

3. Ауруға қарсы күресу шаралары

7. Ауру шықты деп күдіктенгенде аудан диагностикалық орталығына шудың кесінділерін, іш тастағанда қынаптан аққан сораны, іш тастаған қозысын немесе оның ұлпалы мүшелерін, іш тастаған малдың қан сарсуын жібереді.

8. Іш тастаған қозыны, шуды, ұлпалы мүшелердің кесінділерін аудан диагностикалық орталығына 72 сағаттың ішінде жеткізілуі тиіс.

9. Хламидиоздық іш тастау байқалған шаруашылықта шектеу қойылады да тез сауықтыру үшін шұғыл шаралар қолданады. Қойды бағып күтудің, күйекке қосудың, сақман алудың ветеринариялық-санитарлық талаптарының сақталуын қатаң бақылайды.

10. Іш тастаған қойларды етке өткізеді. Тастанды төлді, малдың шуын, шала жансар туған қозыларды жояды. Ауру малдың ұшалары мен ішкі құрлыстарын қайнатылғаннан кейін ғана шығарады. Ұшалар мен іш құрлыстарын ауру деп күдіктенген малдың клиникалық белгілері болмаса, бұлшық еттерінде, мүшелерінде патологиялық өзгерістер болмаса тоқтаусыз шығарылады.

11. Барлық қойларды, қозыларды төрт ай сайын КБР (комплемент біріктіруші реакция) бойынша тексереді де өлтірілген эмульсин вакцинамен егеді. Шаруашылықта сақманды 2 рет хламидиозды іш тастаусыз сәтті өткізген соң барлық малдың қан сарсуын КБР мен тексеріп бір рет теріс нәтиже алғанда сау деп жариялайды.

12. Дұрыс туған қой мен ешкілердің сүтін қайнатып немесе айран ретінде қолданады.

13. Қой қораларын, жабдықтар мен саймандарды, арнайы киім-кешектерді, аяқ киімдері мен малшылардың қолдарын жоғарыдағы көрсетілгендей залалсыздандырады.

14. Іш тастандыларын, шуларын, қой-ешкі өлекселерін утильдейді.

15. Қолайсыз отардың жүнін ең соңында қырқады да қырыққан жерді, құрал-жабдықтарды залалсыздандырады.

16. Қолайсыз отардан алынған жүнді, теріні залалсыздандырады мал өнімдерін залалсыздандыру ережелеріне сәйкес.

17. Хламидиоздық іш тастау ауруы бар қолайсыз шаруашылыққа қойылған шекті 30 күннен кейін соңғы қойлар сойылғаннан күнінен санағанда алады.

Соңғы қой, ешкіні сойғаннан кейін соңғы ветеринариялық-санитарлық шараларды өткізгеннен кейін.

18. Осы нұсқаулықты мемлекеттік ветеринариялық инспекторлар мен жеке және заңды тұлғалар міндетті түрде орындауға тиіс "Жеке және Заңды тұлғалардың міндетті түрде орындайтын ветеринариялық іс-шараларының ережесі" бойынша шыққан Ауыл шаруашылығы Министрлігінің бұйрығына сәйкес.

Ауыл шаруашылығы Министрлігінің
2003 жылғы 14 мамырдағы N 263
бұйрығымен бекітілген

Қой мен ешкінің жұқпалы агалактия ауруының алдын алу және жою шаралары

1. Жалпы түсінік

1. Қой мен ешкінің жұқпалы агалактиясы - малдың желіні, буындары және көздері зақымданып, сүті қайтуымен ерекшеленетін аса жұқпалы ауру. Ол энзоотия түрінде, көбінесе қой қозылағаннан кейін болады. Жұқпалы агалактиямен қой мен ешкі жынысына, жасына және тұқымына қарамай ауырады. Қоздырғышы арнайы филтрден өтетін микробтар тобына жатады. Ауырған малдарда вирус 8 айға дейін сақталады. Ауру қоздырушысының бастауы - ауру және ауырып жазылған жануарлар. Қоздырушы сыртқы ортаға сүтпен, нәжіспен, шаранамен, көзден, қынаптан аққан сорамен бөлінеді. Аурудың берілуіне топырақ, көң, малды қарайтын адамдардың киімі әсер етеді. Жасырын кезеңі 12 сағаттан 60 күнге дейін.

2. Балау. Жұқпалы агалактияға диагноз қойғанда басқа себептерден пайда болған маститтерден ажырату керек.

2. Қой мен ешкілердің жұқпалы агалактия ауруларын жою шаралары

3. Жұқпалы агалактия байқалғанда сол ферманы немесе отарды аурудан сау емес деп жариялап шектеу қойылады.

4. Қой мен ешкілердің дереу мастит болуына, іш тастауына, буындар мен көздерінің ауырмауына назар аударған жөн.

5. Іш тастаған малдарды қауіпті отарда оқшаулайды. Іш тастанды төлді, шуды, көңді, ластанған төсенішті өртейді, іш тастаған жерді залалсыздандырады. Ауру және ауру деп күдіктенген малдарды оқшаулап емдейді.

Емі. Көздері ауырған малдарды қараңғылау жерде ұстайды да көздерін 1 проценттік бор қышқылының су ерітіндісімен жуады, немесе альбуцидпен күніне 3 р е т .

Желіндерін емдеу үшін йодты калийдің және йодтың су ерітіндісін қараңғылау жерде ұстайды да көздерін 1 проценттік бор қышқылының су ерітіндісімен жуады күніне 3 рет.

Буындары қабынғанда 1 проценттік тотыяйынның ерітіндісін тері астына ауырған буыннан төменірек жібереді - 10г ұнтақты 1 литр дистилляциялық суға. Ол ерітіндіні 2-3 рет стерильді мақтадан жасалған фильтрден өткізеді. Мөлшері әр буынға 2-3 мл үлкен малға, қозыларға 1-1,5 мл. Келесі 2 күннен кейін мөлшерін азайтып жібереді - 1,5 мл үлкендерге, 0,3-1,0 қозыларға 4-5 рет 2 күн аралатып. Осылармен бірге пенициллин немесе новарсенолды уротропин мен б і р г е қ о л д а н а д ы :

а) пенициллинді бұлшық етке физиологиялық ерітіндісімен күніне 3 рет - 200 000 мөлшерде 10 мл физиологиялық ерітіндісінде;

б) новарсенолды 0,01 г/кг дозада 5 проценттік ерітінді ретінде көк тамырға жіберу арқылы қолданады. Егер оған қоса 10% уротропин ерітіндісін күніне 3 рет 4-5 сағат аралатып 4 мл дозада бір апта бойы жіберіп отырса, емнің нәтижесі едәуір артады. Бұнымен қоса жүректің қызметін жақсартатын дәрілерді қ о л д а н ғ а н ж ө н ;

в) Йодтың су ерітіндісін және йодты калийдің (йодтың 1 бөлігі, йодты калийдің 2 бөлігі, 170 су бөлігі дистилляцияланған) қан тамырына жібереді 1 күн аралатып келесі мөлшерде:

Ж А С Ы

М Ө Л Ш Е Р І

		(мл)
1 айдан	- 3 айға дейін.....	0,5
3-тен	- 6 айға дейін.....	1,0
6-дан	- 12 айға дейін.....	2,0
1 жылдан	- 2 жылға дейін.....	3,0
2 жастан жоғары.....		4,0

Созылмалы түрде өткенде йод пен йодты калийдің су ерітіндісін тері астына жіберуді 12-14 күннен кейін қайталайды сол мөлшерде.

Медикаментозды емдеуден басқа қоректендіру мен жайлаудың сапасын к ө т е р г е н ж ө н .

Шектеуді соңғы ауру малды жойғаннан кейін 60 күннен кейін алады. Малдарды басқа шаруашылық субъектілерге тұқымға және басқа мақсатпен алуға 8 айдан кейін ғана болады егер сол мерзімде ауру байқалмаса.

6. Барлық емделіп сауыққан малдар оқшауланып 8 ай тұрады. Басқа емделуге келмейтін малдарды етке жібереді.

Тез сауықтыру үшін ауру малдарды выбраковкаға шығарып етке тапсырады.

7. Еметін қозылар мен лақтарды оқшаулап сау малдардың сүтімен қоректендіреді. Қолайсыз отардағы басқа малдарды жаңа жайылымдарға таяды, жаңа суаттардан суарады да ветеринариялық бақылауға алады да 5-10 күн сайын клиникалық тексеруден өткізеді.

8. Ауырған мал тұрған қораны, ауланы мұқият механикалық жолмен тазалап 2 проценттік күйдіргіш натрий, калий ерітіндісімен, 20 проценттік жаңа күйдірілген әк пен, 2 проценттік лизол ерітіндісімен залалсыздандырады-дезинфекциялайды. Сауыншылардың қолын залалсыздандыру үшін 2 проценттік екіуглеводты қышқылды соданы қолданады.

9. Лажсыз сойылған ауру малдардың етін бактериологиялық тексеруден өткізгеннен кейін ғана қолданады Ауыл шаруашылығы Министрлігінің 351 бұйрығына сәйкес.

10. Терілерді күнге кептіреді де тоқтаусыз қолданады.

11. Жайлауға, қыстаққа баратын малдарды айдау жол бағытын облыстық ветеринария бөлімімен келіседі, ветеринария Департаментінің АШМ рұқсатын алғаннан кейін.

12. Ауру және жазылған қошқарларды табиғи немесе қолдан ұрықтандыруға жіберілмейді. Жазылған саулықтарды сау қошқарлардың ұрығымен ұрықтандырады.

13. Қолайсыз отардан тұқымға және қолдануға мал берілмейді. Сегіз айдан кейін ауырған мал болмаса, сонда ғана беруге болады.

14. Шектеуді соңғы ауру малды жойғаннан кейін 60 күннен кейін алады. Малдарды басқа шаруашылық субъектілерге тұқымға және басқа мақсатпен алуға 8 айдан кейін ғана болады егер сол мерзімде ауру байқалмаса.

Ауыл шаруашылығы Министрлігінің
2003 жылғы 14 мамырдағы N 263
бұйрығымен бекітілген

Қой мен ешкілердің скрепи ауруының алдын алу және жою туралы нұсқаулық

1. Жалпы түсінік

1. Скрепи (қышыма) өте созылмалы түрде өтетін қойлар мен ешкілердің індет ауруы. Бұл аурудың жасырын кезеңі өте ұзақ та созылмалы өтетін індет. Орталық жүйке жүйесінде дегенеративті өзгерістер болады да соның салдарынан

жүруі бұзылады (атаксия), дірілдейді (тремор), қышынады, жүндері түседі. Ауырған малдар өледі. Ауру барлық жерде кездеседі Австралия мен Егемендік Республикалар Одағынан басқа.

2. Қоздырушысы-преон-қарапайым белок түрі. Оның барын қойлар мен ешкілердің, тышқандардың, көр тышқандардың ауырғандарынан ғана білінеді. Скрепи агенті ультракүлгін, ионизациялық сәулелерге, қайнаған суға, 10-12% формалин ерітіндісіне төзімді келеді. Автоклавта 121 градус ыстықта 30 минут ішінде жойылады, 0,5% гипохлорид ерітіндісінде инактивацияланады.

3. Сыртқы ортада саулықтар, үлкен ешкілер, тұқымдарына байланысты, ауырғандары байқалады. Қолайсыз отарда қоздырғыш горизонтальді (малдың малға) және вертикальді (құрсақтағы төлге) тарайды. Аурудың өте ұзақ жасырын кезеңі басқа жерде ошақ көзі пайда болуына әсер етеді. Жасырын кезеңі бірнеше айдан бірнеше жылға дейін созылады.

4. Диагнозды клиникалық белгілерінен, эпизоотиялық көрсеткіштерінен және мидың гистологиялық өзгерістерін талдап зерттеп қояды. Скрепиді қотырдан, теміреткеден (Тері зақымданған жерлердің қырындыларын тексереді) ажыратады. Жүйке формасын виснадан, ауески, листериоз ауруларынан (бактериологиялық және вирусологиялық тексереді), ценуроздан ажырату қажет.

2. Ветеринариялық-санитарлық тұрақтылық аумағында жүзеге асырылатын шаралар

5. Аурудың алдын алу. Скрепиге қарсы егетін вакцина жоқ, сол себептен ауруды болдырмау үшін отарды індет аурулардан таза аумақтық малдарымен толықтыру қажет.

6. Жануарлар иелері жүргізетін ұйымдастыру шаруашылық шаралары:

1) малды орналастыруда, азықтандыруда және пайдалануда ветеринариялық-санитарлық ережелерді орындау;

2) мал жайылымдарын және суаттарын қалыпты ветеринариялық-санитарлық жағдайда ұстау;

3) көңді және өлексені уақытында зарарсыздандыру;

4) мал қораларын ретті профилактикалық дезинфекция, дератизация дезинсекция, дезакаризация жүргізу;

5) мал фермаларын, қораларын дезинфекциялық тосқауылдармен қамтамасыз ету;

6) мал шаруашылығы объектілерінің аумақтарын қоршау;

7) ветеринариялық маманның рұқсатынсыз сойылған малдың етін, басқа да өнімдерін тағамға, малазығына және сатуға жібермеу;

8) барлық малдарды паспортизациялау және үйлестіру;

9) жаңадан әкелінген малдарды диагностикалық зерттеулер және ветеринариялық емдеу жүргізу мақсатында 30 күн бойы оқшаулап ұстау;
10) мал азығын малдың инфекциялық ауруларынан таза аумақтарда дайындау ;

11) асхана және қасапхана қалдықтарын термикалық зарарсыздандыру;
12) қолайлы және қолайсыз аумақ малдары арасындағы қатынасты болдырмау.

7. Ветеринариялық мамандар орындайтын арнайы іс-шаралары:

- 1) малдарға жыл сайын клиникалық тексеріс жүргізу;
- 2) малдарға ветеринариялық алдын алу иммундеу және емдеу жұмыстарын жүргізу ;
- 3) малдарға жоспарлы диагностикалық зерттеулер жүргізу.

3. Қойлар мен ешкілер арасында скрепи шыққан жағдайдағы жүргізілетін іс-шаралар

8. Скрепи ауруында иммунитет болмайды. Белгілі реакциялармен қандағы антиденешіктер білінбейді.

9. Мал иелерімен орындалады:

1) бірнеше жануар кенеттен өлген, бір мезгілде ауырған немесе олар әдеттен тыс мінез көрсеткен жағдайлар туралы ветеринариялық мамандарға хабарлауға және ветеринариялық мамандар келгенге дейін ауру деп күдік келтірілген жануарларды оқшаулап ұстау жөнінде шаралар қолдануға;

2) ветеринариялық маманның рұқсатынсыз ауырды деген малды бір жерден екінші жерге айдауға тиым салынады;

3) союдың алдында ветеринариялық тексеру жүргізбей және сойылғаннан кейін ұшалары мен мүшелеріне ветеринариялық-санитарлық сараптама жасамай өткізуге жол бермеу ;

4) індет ошағының аумағына бөтен адамдарды және көліктерді енгізуге тиым салынады ;

5) малдың көңін, өлексесін және ауру малдың басқа да қалдықтарын зарарсыздандыру.

10. Ветеринариялық мамандар-лицензиаттар ветеринариялық-инспекторлардың қадағалауымен орындайды:

- 1) ауру және ауру деп күдік туғызған малдарды оқшаулап емдеу;
- 2) ауру малды емдеу, емдеуге жарамсыз малдарды арнайы бөлінген жерде союды және олардың өнімдерін өңдеуді ұйымдастыру, лажсыз дезинфекция, дезинсекция, дератизация жүргізу;
- 2) Лажсыз дезинфекция, дезинсекция, дератизация жүргізу.

Ауру анықталған кезде 30 күнге карантин қойылады да барлық ауру, күдікті қой мен ешкілерді сойып, ветеринариялық-санитарлық шараларды жасап, дендері сау малдарды әкеліп орындарын толтырады. Сонан кейін ғана карантинді алуға болады.

Ауру және күдік туғызған малдарды сойғаннан кейін еттерінде дегенеративті өзгерістер болса, терілері зақымданған болса ұшалары мен мүшелерін утильге жібереді немесе жояды. Егер етте өзгерістер болмаса ұшаларды қайнатады, іш құрлыстары мен бас-сирақтарын жояды.

Ауыл шаруашылығы Министрлігінің
2003 жылғы 14 мамырдағы N 263
бұйрығымен бекітілген

Қой мен ешкілердің висна-маеди ауруының алдын алуына және жоюына нұсқаулық

1. Жалпы түсінік

1. Висна-маеди созылмалы өтетін вирус қоздырып екі түрде өтетін - висна (кахекия, қажу)-орталық жүйке-жүйесінің зақымдалуына қарай атаксия мен паралич байқалады, діріл-безгек болмайды; маеди (түншығу)-өкпенің қабынуы.

2. Қоздырғышы-рибонуклеинқышқылы (РНК) бар ретровирус вириондардың көлемі 70-100 нм. Фенолға, формалинге вирус сезімтал келеді, ал ультракүлгін сәулеге төзімділігі мол. Вирустың малдарға жұғатын, организмде тарайтын жолдары белгісіз. Маеди өкпені зақымдайды, висна-орталық жүйке жүйесін.

3. Диагноз эпизоотиялық жағдайға, клиникалық белгілерге, патологоанатомиялық өзгерістерге қарап қойылады. Диагнозды дәлелдеу үшін вирусты өсірген клеткалардан бөліп шығарып серологиялық реакциялармен идентификациялайды. Бұл аурудың иммунитетінің бар-жоғы белгісіз.

2. Алдын алу және жою

4. Висна-маеди ауруына қарсы вакцина жоқ. Барлық күрес шаралары скрепи ауруыныкі сияқты. Ең бірінші аурудың қоздырғышын кіргізбеу, таратпау. Шаруашылық субъектіде ауру шыға қалған кезде тез арада диагнозды анықтап аурудың көзін құрту. Ауру шыққан жағдайда 30 күндік карантин қойылады да барлық қой мен ешкілерді ауыстырады сау малға. Карантинді барлық ауру мен күдікті малдарды сойып, ветеринариялық-санитарлық шараларды сапалы жүргізіп біткеннен кейін ғана сау малдарды әкеліп сойылған малдардың орнын толтырады. Сау малдарды аурудан таза региондардан алады Ауылшаруашылық

министрлігінің 14 қарашадағы 2002 жылғы N 367 бұйрығына сәйкес. Сойылған малдардың еттерін қоңдылығы жақсы болса қайнатады ал іш құрлыстарын утильге жібереді. Ал қахексиялы ұшаларды іш құрлыстары мен аяқ бастары мен утильге жібереді.

Ауыл шаруашылығы Министрлігінің
2003 жылғы 14 мамырдағы N 263
бұйрығымен бекітілген

Қой мен ешкінің аденоматоз ауруының алдын алу және жою нұсқаулығы

1. Жалпы түсінік

1. Қой мен ешкілердің аденоматоз ауруы өте созылмалы өтетін індет ауруы. Бұл ауруда өкпенің, бронхалардың эпителилері тыс өсіп өкпеде жалқаяқ тәрізді қатерлі ісіктер пайда болады (өкпе қатерлі ісігі). Ауру көп мемлекеттерде және Қазақстанда да кездеседі.

2. Қоздырғышы - онкорнавирус С-типті құрамында рибонуклеин қышқылы (РНК) бар, гесагональды формалы, 56 градус ыстықта тез жойылады, бірақ 20 градус суықта 4 жылға дейін сақталады.

3. Диагнозды эпизоотиялық көрсеткіштерге (аурудың созылмалы түрде өтетіні, үлкен қойлардың ауруы, жаңа қойларды әкеліп қосқаннан кейін аурудың шыққаны), клиникалық белгілерге (инкубациялық мерзімі ұзақ, өкпе синдромы, тұмсығынан көпіршіген қоймалжың ағу), патологоанатомиялық өзгерістерге (өкпеде көп қатты түйіншектердің пайда болуы, өкпедегі эпителидің қоймалжың тәрізді шамадан тыс өсуі).

4. Балауда маедиден, бактериалды пневмониядан ажырату қажет. Иммунитеті зерттелген жоқ.

2. Аурудың алдын алу және жою шаралары

5. Аденоматозға қарсы қолданатын вакцина жоқ. Ең бірінші ауруды болдырмауға тырысу керек, және қой, ешкіні аурудан таза региондардан алу қажет. Ауру шыққан кезде 30 күндік карантин құрылады да барлық қой-ешкілерді арнайы жерде сойып ветеринариялық- санитарлық шараларды сапалы өткізіп індет жоқ жерлерден сау малдарды әкеліп сойған малдардың орнын толтырады Ауыл шаруашылығы Министрлігінің 367 бұйрығына сәйкес.

Сойылған малдардың еттерін өте арық болса утильге жібереді ал қондылығы жаман болмаса ұшаларды қайнатады, іш құрлыстары мен бас-сирақтарын утилизацияға жібереді, терілерін дезинфекциялайды.

Ауыл шаруашылығы Министрлігінің
2003 жылғы 14 мамырдағы N 263
бұйрығымен бекітілген

Қой мен ешкілердің инфекциялы катаральды қызба (көк тіл), блютанг ауруының алдын алуына және жоюына нұсқаулық

1. Жалпы түсінік

1. Блютанг немесе инфекциялы катаральді қызба немесе көк тіл-вирусты трансмиссивті ауру ас қазан жүйесі мен дем алу жүйелерін қабындырып кейбір жерлердің кілегей қабаттарын өлі етке айландырады, пододерматитке, бұлшық еттерді дегенеративті өзгерістерге ұшыратады. Қоздырғышы - рибонуклеинқышқылы (РНК) вирус, көлемі 100 нм аралығында, сыртқы ортада төзімді. Вирус трипсинге, қышқыл РН-қа, 3% күйдіргіш натриге, 70% этил спиртіне сезімтал келеді, ал эфирге, хлороформға, дезоксихолатқа төзімді.

2. Диагнозды эпизоотиялық жағдайға, клиника белгілеріне, патолого-морфологиялық өзгерістеріне және лабораториялық зерттеулерге қарап қояды. Осы ауруды басқа аурулардан ажырату керек, яғни гидрперикардиттен, ірі қараның обасынан, күлден, жұқпалы сүйелден, аусылдан, везикулярді стоматиттен, некробактериоздан.

2. Блютанг ауруының алдын алу

3. Басқа аурудан сау мемлекеттерден алынатын қой, ешкілерді 30 күндік карантинге қояды. Осы кезде қандарын комплемент байлау реакциясына (РСК) тексереді. Қой мен ешкілерді қыс кезінде алады. Малдарды әкелгеннен кейін тағы 30 күндік карантинге қояды шыбын-шіркейлер жоқ жерге. Қойларды тағы РСК-ға тексереді. Тексерген қанмен басқа қойларды егеді, тышқан балаларын және 8 күндік тауық эмбриондарын. Биопроболарды апта сайын қайталайды 4 апта бойы. Қанмен екенде 5 қойдыкін қосып екен сайын 2 қойдан егеді. Блютанг ауруы шыққан кезде алынған топты қайтадан қайта жібереді немесе сояды. Ауру бар мемлекеттерде жыл сайын вакцинамен егеді.

4. Аурудың алдын алу үшін төмен жердегі шөптерді шабу қажет және қой-ешкілерді жоғары жерлерге жаяды немесе шыбын, маса жоқ жерге жаяды,

шыбын-шіркейлер қорқатын дәрі-дәрмектерді қолданады. Ауру өршіген кезде қой қырқуға тыйым салынады. Ауру шыға қалған кезде ауру малды белгілейді, оқшаулайды да емдейді немесе сояды, басқаларын вакциналайды.

5. Иммунизацияға 1946 жылдан бері төрт штамман жасалған, аттенуровты, тауық эмбрионында сериялық пассаждан өткен төмен температура режимінде вакцина қолданады. Соңғы жылдарда Оңтүстік Африка Мемлекетінде жасалған вакцинаны қолданады. Ол құрғақ бірнеше вирус типтерінің 14 антигенінен жасалған вакцина. Иммунитет 10 күннен шығып бір жыл сақталады. Тағы бір инактивті бетапропиолакты вакцина ұсынылған 5-20 мл мөлшерін жіберетін, антиденешіктер 8-10 күннен кейін пайда болады да 14 күні ең жоғары деңгейге жетіп бір жылға дейін сақталады.

3. Блотанг ауруын жоюға арналған іс-шаралар

6. Арнайы емдеуге арналған химиотерапевтикалық емдер жоқ. Сол себептен ауру малдарды ыстықтан, желден, жауын-шашыннан, әсіресе тік түсетін күн сәулелерінен қорғайды. Оларға жиі-жиі суды ауыстырады, жұмсақ, құнарлы жем шөппен қоректендіреді. Ауызтұмсықтарын күші жоқ антисептикалық ерітінділермен жуып отырады.

Ауру өршіген кезде сойылған еттер мен бақа шикізаттарын қайнатуға немесе өнеркәсіптік өңдеуге жібереді. Бұлшық еттерінде дистрофиялық өзгерістері бар, тері астын қан талаған, кахексияға ұшыраған ұшаларды бас-сирақтарымен, іш құрлыстарымен утильге жібереді. Ауру малдардың және күдік туғызғандардың терілерін дезинфекциялайды.